

EQUIP BROIDA

ELS ATUELLS DE TERRISSA A LES LLARS BARCELONINES VERS L'ANY 1400

L'Equip Broida és un equip de treball interessat en la investigació de les fonts per la Història de la vida quotidiana. Va sorgir d'un grup de llicenciades en Història Medieval de la promoció 1982 de la Universitat de Barcelona, coordinat per Teresa-Maria Vinyoles, professora del Departament. A la realització d'aquest treball han col·laborat: Olga Bravo i Ortega, Margarida González i Betlinski, Montserrat Marsiñach i Tirvió, Anna Rubió i Rodon, Elisa Varela i Rodríguez i Teresa-Maria Vinyoles i Vidal.

Quan el doctor Manuel Riu ens va demanar si podíem aportar quelcom de les nostres investigacions a aquesta monografia dedicada a la ceràmica medieval, ens va complaure molt de fer-ho. Pot sorprendre a algú que un equip de treball dedicat a investigar sobre la història de la vida quotidiana tingui alguna cosa a dir d'un tema eminentment tècnic, però hem de tenir present que una de les primeres tasques a realitzar, si volem apropar-nos a la història de la vida de cada dia dels qui han viscut en altre temps, és intentar familiaritzar-nos amb les coses que els eren més quotidianes, i què més quotidià per una mestressa de casa que una olla o un morter? Què més diari per qualsevol persona que l'escudella en la qual menjava la sopa o la copa amb la que bebia el vi?

Creiem que el prendre contacte amb aquestes coses és un pas, dels molts que s'han de donar, si volem refer la història de la vida del passat. Intentarem, doncs, fer una petita aportació al coneixement de la ceràmica medieval a base de donar les referències dels atuellts de terrissa que trobem inventariats a les llars barcelonines de les darrerries del segle XIV i primera meitat del XV.

1. FONTS HISTÒRIQUES I METODOLOGIA EMPRADA

El nostre treball es fonamenta essencialment en inventaris de diverses cases barcelonines dels volts del 1400. Els inventaris són una font històrica bàsica per poder reconstruir les llars en el seu marc general: estructura, cambres, mobles, i també en els petits detalls: vestits, joies, eines, llibres, la infinitat de coses i cosetes que utilitzaven els ciutadans del passat. Entre aquestes, i en un lloc que considerem important per donar una visió de la vida d'aquells homes i d'aquelles dones, els estris de cuina, els recipients per guardar-hi el menjar, la vaixel·la per parar taula; és a dir, tot el que es feia servir per complir amb la necessitat i el rite de l'alimentació diària.

Els inventaris són instruments notariais redactats normalment pels hereus o usufructuaris dels béns d'un difunt, amb molta freqüència la vídua. En aquests instruments s'anoten tots els objectes que hi havia a la casa. Es redactaven seguint cambra per cambra la llar, segons una llei que establia que els usufructuaris, i especialment la vídua com a tenidora dels béns del marit per la hipoteca dotal, redactessin durant el mes següent al traspàs d'aquest un inventari de tots els béns mobles que hi havia a la casa.¹ Aquest instrument es feia davant del notari o d'un escrivà jurat en nom d'ell, i amb testimonis que donaven fe que la llista d'objectes que constava sobre el paper corresponia realment a les coses que es trobaven a la casa inventariada.

Alguna vegada aquests inventaris es troben acompanyats d'un altre instrument anomenat encant, en el qual apareix la venda en subhasta pública dels objectes continguts a l'inventari, és a dir, la venda al millor postor i a la plaça de Sant Jaume o en un altre lloc públic (de vegades es feia servir fins i tot un cementiri parroquial o el claustre de la Seu per aquest afer).² La venda es realitzava per repartir la herència en diners. En els encants vénen enumerats els objectes que es venen, el preu i el nom del comprador.

Hem treballat concretament amb un conjunt d'inventaris, i també algun encant, o fragments dels mateixos, conservats en el fons notarial de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona;³ també hem recollit les dades que ens ofereixen tres dels inventaris publicats.⁴ Dissortadament molts d'aquests documents

1. *Constitucions i altres drets de Catalunya*, reedició Ed. Base, Barcelona, 1973, pàg. 354.

2. Els béns mobles de l'esmolet Berenguer Abella es varen vendre al cementiri de la parròquia de Sant Cugat del Rec. Els llibres moltes vegades es venien al claustre de la Catedral.

3. Concretament del fons notarial la sèrie d'inventaris els lligalls 1, 2 i 3.

4. CASAS HOMS: *L'heretatge d'un mercader barceloní*, «Cuadernos de Historia Económica de Cataluña», Barcelona, segon trimestre 1969-70, pàgs. 9-112. — ROCA, J. M.: *Inventaris*, «Butlletí de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona», 13, Barcelona, 1928, pàgs. 306-

són incomplets, alguns d'ells no han conservat ni la data; de tota manera, per la lletra o per algun personatge que hi sortia, els podem datar tots a la darrerria del segle XIV i primera meitat del XV; només un d'aquests inventaris considerem que pot ésser d'un moment més avançat d'aquest segle, segurament dels volts del 1470.⁵

Un cop triats els inventaris, encants o fragments, en nombre de 23, la nostra tasca ha consistit en extreure dels mateixos les peces que constava concretament que eren de terrissa, és a dir, quan en el document hi deia ben clar que l'atuell o l'estri que s'inventariava era *de terra*. En el cas que no s'especificués el material, hem optat per no fer constar la peça, ja que d'olles, per exemple, n'hi havia també d'aram, d'escudelles i talladors en trobem també de fusta, morters de coure i de marbre, etc. Per això només hem recollit les coses que diu el document que són de ceràmica, deixant de consignar les que no consta que ho siguin, encara que poguessin ésser fetes d'aquest material.

Sembla que apareixen poques peces de ceràmica a les cases. Això és cert, però cal tenir en compte que la majoria d'inventaris no han arribat complets *fins a nosaltres, d'altres eren molt poc descriptius*. No creiem, doncs, que serveixi aquesta font per establir amb precisió quantes peces de terrissa hi havia a les llars barcelonines d'aquell temps, si bé la considerem important per definir la utilitat dels recipients, i també, en els documents més detallistes, per apropar-nos a la descripció dels mateixos.

Un cop recollides les dades les hem sistematitzat en un quadre que incloem al final del treball, en el qual apareixen tots els atuell de terrissa inventariats, amb les dades que ens oferien els documents sobre els mateixos: mida, color, utilitat, lloc on es trobava a la casa, tècnica, etc. Aquest quadre ens ha servit de base per la redacció d'aquesta breu aproximació als atuell de terra que hi havia a les llars dels nostres conciutadans de fa cinc segles, a llur descripció i a llur utilitat.

Aquestes dades les hem completat amb bibliografia, fonts publicades i estudi del vocabulari. Pel que fa a la bibliografia no hem trobat cap treball que respongués al tema que tractem aquí; de fet, doncs, les consultes bibliogràfiques han estat complementàries i les citem a peu de plana. Les fonts publicades que hem fet servir han estat especialment els inventaris que ja hem citat, les obres de Francesc Eiximenis i el *Libre de Sent Soví*.⁶

316 i 384-395. — VINYOLÉS I VIDAL: *La casa i l'obrador d'un esmolet de Barcelona a finals del segle XIV*, «Cuadernos de Historia Económica de Cataluña», XV, Barcelona, 1976.

5. És l'inventari que citem en els quadres amb el número 19.

6. Editat a Barcelona, Ed. Barcino, «Els nostres clàssics», 1979.

2. LES CASES INVENTARIADES I ELS SEUS PROPIETARIS

Tot i que molts dels documents consultats són força incomplets, intentarem apropar-nos a alguna de les llars descrites, per tal de donar un cop d'ull general a la casa i esmentar el context social del seu propietari; així mateix, donarem una ràpida visió de la terrissa que trobem a cada un dels inventaris.

Aquestes cases les hem numerat de l'1 al 23, segons consta a la signatura que incloem al marge del quadre. Algunes de les llars és impossible de descriure-les, ja que ens manquen tota mena de dades concretes; especialment és així en les que no tenen inventari sinó només l'encant, les que els inventaris són molt incomplets i les que el document només ens ofereix una llista d'objectes, sense especificar gran cosa de l'estructura de l'habitable. Per això a la relació que segueix no hi seran tots els documents consultats, sinó només els que ens permeten de donar aquest primer cop d'ull a la casa, com a marc en el qual trobem els atuells i els estris que estudiem, i de conèixer en certa manera les persones que, fa uns quants segles, els feien servir.

Casa 1. Era d'en Berenguer Abella, esmolet. Era situada al carrer de Sant Cugat del Rec (al final del carrer Carders). Casa petita i senzilla, amb una entrada que servia d'obrador, dues cambres, la cuina i un porxo. Només hi trobem quatre peces que s'especifica que eren de ceràmica: dues alfàbies, un cànter i un per; en canvi, trobem cassoles d'aram, poals de coure, morters de marbre, talladors de fusta i alguns atuells que no s'especifica de quin material eren, com ara les escudelles i talladors que hi havia posats a l'escudeller de la cuina. Contrastant amb el nombre reduït d'estrís que hi ha, en canvi, a la mateixa llar, s'inventarien nou parells de llençols (any 1388).⁷

Casa 2. Era del ciutadà barceloní Pere Girgós i estava situada al carrer del Regomir. No sembla que fos el domicili on vivia habitualment, ja que tenia una altra casa a Sant Joan Despí, que sembla més ben equipada. No és estrany, doncs, que no es detalli com era la casa de Barcelona i que hi constin poques coses. Concretament només hi trobem tres peces de ceràmica, ben estranyes per cert: una capsa de terra que contenia argent viu, una olla apta a *eixir de cambra* (desconeixem el significat d'aquesta expressió; ens preguntem si seria una mena de berenguera [?]), i dues peces per a donar aigua als llavamans. Tots són objectes únics que no trobem a cap més inventari (any 1389).

7. Tant aquesta casa com la que segueix estan publicades per VINYOLES i ROCA, respectivament, segons consta a la nota 4.

Casa 3. Era del ric i important ciutadà Joan Llull; es tracta d'un veritable palau situat al Born. Dissortadament l'inventari no és complet, per la qual cosa és impossible de seguir tota la casa, si bé sabem que hi havia dues torres i gran nombre de cambres. S'hi esmenten llibres, joies, armes, molta roba; si comparem els atuells de ceràmica amb el gran nombre i varietat de coses que hi havia a la casa veurem que la proporció és petita. De tota manera hi trobem alfàbies, bugaders, cassoles, olles, cobertores, escudelles, gerres i pimenteres (any 1390).⁸

Casa 4. És la més rica en peces de ceràmica. Correspon a la llar del mercader Guillem Ferrer, al carrer de Lledó. És una casa amb botigues i magatzems, corral i celler als baixos, un pati amb una escala que pujava al pis principal; la casa tenia sis cambres, alguna recambra, tres rebosts, menjador, cuina, escriptori, dos porxos, terrat i galliner. A la casa, gran i rica, s'inventarien joies, esclaves i una quantitat de recipients que devien servir per a transportar mercaderies; també hi havia peces de ceràmica fina, de Màlica i Damasquina. És l'únic inventari que ens descriu una escudella decorada. També hi trobem unes altres peces úniques: uns motlles per a fer sucre i alfabeguers per a tenir-hi flors al porxo i al terrat. És un document molt descriptiu que ens especifica una colla d'espècies i de confitures que hi havia dins d'una sèrie de pots guardats dins d'un armari (any 1398).⁹

Casa 5. Era d'en Bereguer Ses-Deus, mercader. Era situada al carrer d'en Durfort, a la Vilanova. Hi havia l'entrada amb un pou, botiga, celler, menjador, cuina, cinc cambres, l'escriptori i dos porxos. Trobem a la casa objectes d'argent i un oratori a la cambra principal, així com corall i altres coses de valor. Pel que fa a la terrissa no ens apareixen peces fines sinó més aviat d'ús corrent: una alfàbia, dos bugaders, quatre escudelles, tres gerres, una greixonera, dos llumners, tres olles, tres pimenteres, un refredador i 400 rajoles. Els altres atuells de cuina consta que eren d'aram, coure o ferro (any 1389).¹⁰

Casa 6. Propietat d'en Pere Salelles, mercader, situada al pont d'en Arrover, prop del Rec, no sembla un mercader tan ric com els que hem esmentat fins ara. La casa tenia una entrada, la botiga, dues cambres, una cambreta, la cuina i el menjador; manca a l'inventari el detall dels objectes que hi havia a la cuina, segurament per això hi trobem poques peces de ceràmica, de tota manera hi havia: cossis, escudelles, farneres, gerres, olles, un morter, un parell de pots i algunes *frasques* (any 1400).¹¹

8. AHCB, inventaris caixa 1.

9. Publicat per CASES HOMS com indica la nota 4.

10. AHCB, inventaris caixa 1.

11. AHCB, inventaris caixa 2.

Casa 7. Correspon a un inventari molt incomplet.

Casa 8. És la casa d'en Pere Rovira al carrer de na Saga (avui passatge Escudellers o de la Pau). Tenia l'entrada, dues cambres, tres recambres, una de les quals feia de rebost, el menjador, la cuina i el porxo. Trobem alfàbies per a guardar mercaderies, concretament fil; segurament, per a transportar-lo en els vaixells. Hi trobem també vint-i-set escudelles, uns cofres de terra enserpellats¹² i altres objectes d'ús corrent: cànters, gerres, pots, olles, etc. (any 1401).¹³

Casa 9. Era d'en Bernat Roig, seller; no sabem a quin carrer estava situada. Era la casa d'un menestral amb un obrador gran i un habitacle petit i senzill, format per la cuina, el menjador i dues cambres. No tenia peces de valor, tret de les pells i altres materials per a folrar les selles. Pel que fa a la terrissa no hi trobem tampoc atuells de qualitat, consten només dues escudelles, algunes gerres olieres, olles, pimenteres, un parell de pots, una setra, uns quants talladors i algunes *frasques*; de tota manera hi trobem una peça única: uns alambins de terra (any 1404).¹⁴

Casa 10. És del mercader Pere Ses-Deus, al carrer del Mar; era el pare d'en Berenguer Ses-Deus, que hem esmentat a l'inventari 5. És una casa rica, amb argent, llibres i una esclava; consta també que el mercader tenia terres i altres propietats urbanes. La casa estava formada pel celler, el menjador, la cuina, quatre cambres, porxo i terrat. Hi trobem peces de terrissa fina, de Màlica, especialment escudelles, gresals, talladors i així mateix consten atuells comuns: pimenteres, olles, pots, cànters, cassoles, alfàbies... (any 1405).¹⁵

Casa 11. Era d'en Pericó Ses-Deus, nét de l'anterior i fill d'en Berenguer, mercader com ells; és la mateixa casa que havia heretat del pare al carrer de Durfort. Dins hi trobem més peces de terrissa, que no hi havia a l'inventari del pare, bé perquè s'hi haguessin omès, bé perquè les hagués comprat en Pericó o les hagués heretat de l'avi. Especialment hem de destacar una quantitat considerable de peces d'obra de Màlica, en canvi hi manquen, en aquest inventari, el refredador i les rajoles que hi havia al pati quan es feu l'inventari del pare; aquestes darreres no és estrany, ja que degueren servir per a enrajolar qualsevol indret de la casa (any 1406).¹⁶

12. Dos cofrets de terra enserpellats, també els trobem en una altra cuina d'un inventari que no hem inclòs en aquest recull, intuïm que servirien per posar-hi la cendra.

13. AHCB, inventaris caixa 2.

14. AHCB, inventaris caixa 3.

15. AHCB, inventaris caixa 1.

16. AHCB, inventaris caixa 3.

Casa 12. És la casa d'en Francesc Riba, hostaler, situada just a l'entreforc del carrer del Pi amb el de la Portaferrissa i la plaça Cucurulla. A la planta baixa hi havia l'entrada i el celler, a dalt el menjador, cambra, el passatge de la cuina, la cuina i el rebost; al segon pis hi trobem les dues cambres superiors, una que dona al carrer del Pi i l'altra al de la Portaferrissa, i la cambra de sobre del menjador. Veiem, doncs, que hi havia forces estances, ja que era un hostal; de tota manera, el que es guardava dins d'aquestes estances eren objectes molt senzills; no inventariem cap atuell de ceràmica fina sinó peces comunes: una alfàbia, dos cànters, tretze escudelles, dues gerres, un llavamans, una pimentera, una salsera, un refredador, dues servidores i alguns talladors (1408).¹⁷

Cases 13, 14 i 15. Es tracta d'inventaris molt incomplets.

Casa 16. És la casa i obrador d'en Bernat Mora, espaser, al carrer del Mar. Hi havia l'entrada que servia d'obrador, un menjador, tres cambres i la cuina. A la casa s'esmenta algun objecte d'argent i un oratori; és a dir, sense ésser tan rica i gran com la majoria de cases de mercaders estudiades, tampoc no es veu tan senzilla i petita com la de la majoria de menestrals, fins i tot hi trobem alguna escudella de Màlica. De tota manera la casa sembla molt desordenada, una mica per tot arreu hi havia de tot, entre altres moltes coses: llums de terra, olles, una cassola, una alfàbia, un cànter, un llavamans, una gerteta, talladors i escudelles, tant de Màlica com de València (1412).¹⁸

Casa 17. És incomplet.

Casa 18. Es conserva només l'encant.

Casa 19. Inventari al que hi manca la primera pàgina; per això ignorem el nom de la propietària, si bé sabem que era una dona, el lloc on estava situada i la data; creiem que era al barri antic de la ciutat i que el document és ja de la darrerria del segle xv, vers 1470. És una casa interessant, amb objectes de valor i una botiga de merceria, hi havia l'esmentada botiga i la rebotiga, el menjador, la cuina, quatre cambres i un porxo, així com un celler a part. Tant la botiga com la casa estaven força ben equipades. Entre les peces de terrissa d'ús comú hi havia: alfàbies, bugaders, cànters, olles, gran quantitat d'escudelles, tant d'obra de València com peces de Màlica, unes amb orelles, altres amb les vores amples, també hi havia tudoneres, gresals i plats.¹⁹

17. AHCB, inventaris caixa 3.

18. AHCB, inventaris caixa 3.

19. AHCB, inventaris caixa 3.

La resta de cases es fa difícil de reconstruir-les, perquè els documents no ens donen una informació gaire precisa.

Tot seguit intentarem de fer un recorregut per les estances de les cases que ens donen més dades descriptives, per tal de veure d'una manera global a quin lloc de la llar es guardava cada una de les peces inventariades. D'entrada pot semblar que la tasca no sigui de gaire utilitat, però, de mica en mica, veurem com l'observació dels llocs on eren posades les coses ens apropa a la utilitat de les mateixes i també a la qualitat.

3. DISTRIBUCIÓ DE LES PECES DE CERÀMICA DINS DE LA LLAR

En cercar les peces de terrissa dins de les llars barcelonines dels segles XIV i XV, primer hem intentat d'entrar a les cuïnes, que només en alguna de les cases més antigues estava a la planta baixa, a la majoria de les llars inventariades la trobem al primer pis. A priori podria semblar que és la cuina el regne de la ceràmica, però en realitat no era pas així. El primer que podem observar, només consultant alguns inventaris, és que la cuina no era gaire plena de coses, per exemple quasi mai no hi trobem armaris; com a màxim hi podem trobar una post per posar-hi algun estri o recipient, o bé un escudeller per a posar-hi els plats, sovint de fusta. El que hi havia a la cuina era una llar de foc, de vegades també algun fogó de ferro, i alguns estris necessaris per a cuinar, fregar plats i rentar la roba.

Els objectes per a cuinar o relacionats amb les diferents tasques que es portaven a terme per a coure els aliments, eren molt sovint de coure, aram o ferro, ja que havien d'anar directament a la flama o a la brasa: cremalls, ferros foguers, lleves per treure les olles del foc, asts, calderes, graelles, paelles i també moltes de les olles, peroles i cassoles eren de metall. De terrissa trobem poques coses a la cuina, només algunes olles, cassoles i cubertores, i no a totes les llars; per exemple, les tres olles que trobem a la cuina d'un mercer al carrer de la Bòria eren *tres olles de coure, la una gran, l'altra migencera i l'altra pochà*,²⁰ és a dir, que no hi havia cap olla de terrissa.

De ceràmica, trobem a les cuïnes, alguna vegada, escudelles i talladors, encara que molt sovint, especialment a les llars menestrals, eren de fusta. Al mateix inventari es citen: dos talladors de fusta grans, una dotzena i mitja de talladors de fusta i mitja dotzena d'escudelles de fusta; tampoc no hi trobem cap plat ni escudella de terra.

20. Es tracta d'un inventari parcial que no hem inclòs en el recull AHCB, inventaris caixa 2.

A les cuines hi havia morters, normalment més d'un; algun s'especifica que era de terra envernissat de verd, d'altres eren de coure, de pedra o de marbre. Les altres peces de terrissa que hi podia haver a les cuines eren: algun cànter, algun selló, setra o setrill, encara que aquests darrers de vegades eren de vidre o de metall i sovint els guardaven al rebost i no a la cuina.

Només a dues de les cuines trobem llibrells de terrissa per a fregar-hi els plats; això no vol pas dir que a les altres cases la mestressa o la serventa no els freguessin, però aquesta tasca no es feia amb un recipient de terrissa, sinó amb un gavadal de fusta o amb una conca, que podia ésser d'aram o d'algun altre material que no s'especifica als documents.

El bugader, a la majoria de les cases, el trobem posat a la cuina, fins i tot en un cas estava clavat a la paret,²¹ la qual cosa ens dóna la idea d'un lloc fix per aquest gran recipient de terrissa, revestit de cordes i tapat amb una tapadora de fusta.

Vist que a la cuina no hi trobem gaires peces de ceràmica, ens cal anar al rebost, allà sí que hi trobem quantitat d'objectes d'aquest material: alfàbies, gerres, cànters, setrilles i pots, és a dir, fonamentalment receptacles per a guardar-hi aliments, líquids o sòlids. En algun rebost hi trobem estris de cuina i vaixel·la guardada: escudelles, olles, servidores, talladors, llavamans i fins i tot una conillera; de manera excepcional hi trobem també un bugader. El que queda clar és que allà hi tenien aliments guardats en recipients de ceràmica i que normalment és l'estança de la casa on hi trobem més objectes d'aquest material. Així mateix, es guardaven pots amb ingredients a alguns armaris, que no sabem exactament a quin indret de la casa es trobaven.

El celler era a la planta baixa, prop de l'entrada. Hi havia bótes de fusta per a tenir-hi el vi, i gairebé sempre hi trobem uns objectes molt concrets de terra, les pimenteres. També sovint hi trobem gerres olieres, alfàbies, algun cànter i algun pot.

Hem observat que generalment, tant a la cuina com al rebost i al celler, les peces de terrissa que trobem són de poca qualitat: obra de Barcelona, obra de València; només en dues ocasions trobem obra de Màlica al rebost i una a la cuina. Com veurem després, aquesta obra era de millor qualitat que no pas les altres.²²

Sovint els objectes de terrissa de més qualitat, juntament amb altres coses diverses, estaven guardats dins de cofres, caixes, marfans, arquibancs o armaris, repartits pel menjador, els corredors i les cambres. Al menjador, que era situat al primer pis (si bé a les llars més humils no hi havia menjador), trobem, de

21. Es tracta de la casa 19.

22. Cases 8 i 23.

vegades, cànters, cossis, escudelles, morters, llavamans, alguna pimentera, algun saler, servidores, setres, talladors i frasques diverses.

A les cambres, repartides entre el primer i el segon pis, hi podem trobar, sorprenentment per a nosaltres, escudelles, gerres olieres, talladors, alfàbies, i també algun gresal, olles, pots, salseres, servidores. Moltes vegades són peces de qualitat, amb reflexos metàl·lics o decorades, és a dir, de Màlica o damasquines; normalment estaven tancades en caixes i arquibancs amb pany i clau; en una cambra, per exemple, hi trobem sis escudelles obra de Màlica, de vores amples, dins d'un bancal que és als peus del llit.

Només de forma esporàdica trobem peces de terrissa a altres indrets de la casa, per exemple a l'obrador, on s'esmenten alfàbies i gerres, segurament per a posar-hi aigua, o algun recipient per a posar-hi estris o materials de l'ofici; per exemple, a casa d'un espaser hi trobem una escudella amb fulles d'estany.²³ A les botigues hi havia alfàbies, gerres, cànters, cossis. També a l'entrada de la llar excepcionalment podia haver-hi objectes de terrissa: un bugaderet, uns llibrells, algunes escudelles o alguns plats.

L'escriptori podia tenir uns estris molt determinats, necessaris pels afers que s'hi realitzaven: el tinter, que una vegada es diu que era de terra, i una gerra amb arena per secar les lletres. Al terrat i als porxos hi havia gairebé sempre coses molt diverses —suposem que serien malsendreços— entre aquestes coses, evidentment, hi trobem objectes de terrissa, segurament vells, o almenys arraconats; només a la llar d'en Guillem Ferrer, al carrer Lledó, trobem alfabegueres, és a dir, testos, envernissats de verd, per a tenir-hi plantes aromàtiques.

Per acabar voldríem constatar que per a nosaltres les cases medievals semblen força desordenades: estris de cuina al menjador, canilleres al rebost, escudelles a l'entrada, olles a la cambra... De tota manera, llegint amb deteniment els inventaris aquesta primera visió desapareix en part; arribes a la conclusió que és un altre concepte d'ordre; però, al cap i a la fi, l'ordre que els homes medievals tenien a les seves llars. Allà s'hi troben poques coses superflues, les coses quotidianes estaven una mica per tot arreu, les peces de més qualitat guardades.

4. UTILITZACIÓ DELS RECIPIENTS

CERÀMICA PER A CUINAR

Els estris i atuells emprats a la cuina no han variat gaire al llarg del temps —n'és una prova el fet que els noms de la majoria són d'origen llatí—, molts

23. És la casa 16.

han perdurat fins als nostres dies. I és que, de fet, la base alimentària tampoc no ha canviat en essència.

Els objectes per a coure que apareixen documentats als nostres inventaris són les cassoles i les olles. Aquestes darreres, si bé la majoria de vegades devien complir una tasca culinària, no totes servien per a coure aliments, ja que algunes les documentem com a receptacles que contenen coses tan diverses com ara lli filat, lleixiu o mel. Una altra peça que trobem documentada esporàdicament és la perola, normalment metàl·lica, si bé en algun inventari apareix de terra, i aquí s'acabarien totes les peces de terrissa aptes per anar al foc.

Olles i cassoles apareixen a gairebé tots els inventaris; alguns dels nostres personatges en tenien diverses, per exemple en Bernat Roig, seller, tenia almenys set olles; en Pere Ses-Deus, mercader, posseïa quatre olles i quatre cassoles; a la casa de l'espaser Bernat Mora inventariem quatre olles, una cassola i dues peroles de terra, sense comptabilitzar les que eren d'altres materials i que, per tant, no entren dins del nostre camp d'estudi. En aquest sentit ja hem assenyalat que als inventaris apareixen moltes olles i cassoles d'aram o coure; podem afirmar que l'ús dels estris metàl·lics per a anar al foc era més freqüent que no l'ús dels de terra.

En el *Libre de Sent Soví* trobem continuades referències a aquestes olles i cassoles on s'havien de bullir i coure sopes, verdures i carns; normalment s'esmenten aquests atuellts en general, però podem deduir que per a cuinar alguns plats determinats caldria necessàriament utilitzar un recipient de terrissa, com és el cas de la recepta que parla de *com se deuen coure hous menadissos*, és a dir, ous remenats, on s'especifica concretament la necessitat d'utilitzar una cassola envernissada, requisit lògic per tal d'evitar que els ous s'enganxin.²⁴

Un altre estri de terrissa que trobem utilitzat a la cuina és la greixonera, atuell que servia per a recollir el greix que queia de l'ast, i que trobem també esmentat en el *Libre de Sent Soví*; a la recepta de *gallines en ast ab puriola* (salsa a base de ceba) diu: *E axí com les gualines couran, metats la puriola dejús elles ab una graxonera o què.t vuylls, en forma que lo grex de les gualines caygua dins la puriola.*²⁵

Per a triturar tenim el morter, que moltes vegades no era de terra; cal creure, per la quantitat de morters i varietat dels materials de què estaven fets, que cada tipus de morter devia servir per a una cosa diferent. El morter, de terra o no, era un estri molt utilitzat a la cuina medieval per a fer les moltes salses amb què acompanyaven la carn, la llet d'atmetlles, el morterol (aliment

24. *Libre de Sent Soví*, cap. 176, pàg. 185: «... E puy ha hom una casola envernissade, e va al ffoc; e met-hi hom holi o quansalada ben grassa, o mentegua, e val-na més... E van los hous en la casola menant menant...»

25. *Op. cit.*, cap. 72, pàg. 113.

pels infants), i també remeis casolans. Així mateix, documentem una colradora per a torrar safrà.

Un altre estri de terrissa que trobem als inventaris és la cobertora, que pel que veiem, al ja tantes vegades citat *Libre de Sent Soví*, no es limitava a servir per a tapar les cassoles, sinó que complia altres tasques culinàries. Consta a la recepta de la cassola d'albergínies dins un flam de formatge, que, per coure aquesta menja, en lloc de forn es pot utilitzar un *bresquet*²⁶ i *posa-li hom desús una cobertora ab caliu*.²⁷ També per a fer *brou de gualines* es recomana de tapar l'olla amb una cobertora de terra.²⁸

En la tasca de preparació d'aliments també es podien fer servir atuells per a posar-hi les verdures o altres menges en remull, como ara el llibrell, que, si bé s'utilitzava normalment per a rentar els plats, apareix mencionat a la recepta per a fer puré de porros o de cebes, indicant que caldrà deixar-los en remull amb una mica de sal *e axí estiguen tota la nit en aygua, a la serena, en una conqua o llibrell*.²⁹

LA VAIXELLA

A les llars barcelonines medievals els diferents àpats es realitzaven al menjador o, si aquest no existia, a la cuina. La vaixel·la utilitzada consistia en: culles, ganivets, talladors, escudelles i gresals, tudoneres i servidores per a presentar els aliments, tasses o copes per a beure; a la taula també hi havia el saler i les ampolles o gerres pel vi. Moltes d'aquestes peces eren sovint de terrissa, si bé també en trobem de fusta, i en cassos molt especials de vidre o d'argent.

Uns atuells íntimament relacionats amb el ritus del menjar són els llavamans o llavadors de mans,³⁰ que s'utilitzaven per a rentar-se les mans abans dels àpats, i dels quals ja en parlarem després, a l'apartat referent a la neteja personal.

Eiximenis en el cinquè tractat del Terç del Crestià ens parla de com cal parar la taula, ens diu: *Si has a servir, guarda que ans que los convidats se asiguen sia aparellat e endreçat tot ço que mester hajes, çò és, coltells esmolats, talladors e escudelles e greals, taula endreçada e aygua a mans ab tovalles netes aparellades, ventalls, si temps n'és, e totes altres coses*.³¹ Per desparar-la recomanava

26. Bresquet: mena de braser alimentat amb carbó vegetal i amb un enreixat sobre el qual podien descansar les olles i cassoles. Utilitzat per a preparar menges delicades.

27. *Op. cit.*, cap. 41, pàg. 169.

28. *Op. cit.*, cap. 188, pàg. 194.

29. *Op. cit.*, cap. 96, pàg. 127.

30. Inventaris 4, 12, 16.

31. EIXIMENIS, Francesc: *Com usar bé de beure e menjar*, ed. de J. E. Garcia, Barcelona, «Clàssics Curial», 1977, cap. 38, pàg. 115.

treure primerament les escudelles, talladors i culleres, *après sal, e après pa e vi, e darrerament les tovalles*.³²

Aquesta menció especial a la sal, que se sol posar davant el personatge més important de la taula, ens demostra fins a quin punt aquest ingredient era essencial en els àpats; Eiximenis recomanava que els comensals no possessin la sal sobre les estovalles, sinó sobre el tallador per tal de no tacar-les.³³ De tota manera, només en una casa inventariem un saler; cal creure que la sal, que s'utilitzava normalment a totes les taules, es posava en escudelles o altres atuells que no tenien la finalitat específica de posar-hi la sal, d'allà s'agafava amb els dits, en un grapatet, que és el que Eiximenis recomanava de no deixar sobre les estovalles, sinó sobre el plat.

Els menjars d'aquesta època es divideixen en dos grups, segons la consistència, i per això mateix són servits en dos tipus d'atuells diferents: les *pietances* (pitances) són els plats de carn o de peix de consistència sòlida i es serveixen en *talladors* o plats plans.³⁴ Les *escudelles* (i també els gresals o gresalets) serveixen, en canvi, pels plats cuinats de consistència més sucosa o bé líquida, són les anomenades cuines;³⁵ es tracta de salses, sopes i altres menges líquides o semi-líquides, o guisats a base de carns trossegades amb salsa, tot i que era més comú separar la carn o el peix de la salsa i servir-ho en talladors i escudelles, respectivament. Aquest costum de separar el líquid del sòlid prové de l'ús de menjar amb els dits i es veu plenament reflectit en el *Libre de Sent Soví*, on veiem que aquesta operació es feia ja a la cuina.³⁶

Als nostres inventaris documentem diversos tipus d'escudelles, de diferent

32. *Op. cit.*, cap. 38, pàg. 115.

33. *Op. cit.*, cap. 41, pàg. 123: «... Nuyl temps poses la sal en pa per reverència del pa ne en la tovalla per tal que, prenent la sal ab la carn o amb lo peix, que no ensutzees la tovalla, mas posa-la en tallador si n'has...»

34. *Op. cit.*, cap. 29, pàg. 90: «... catalans tallen la carn netament e polida, guardant-li lo tall qui.s varieja per diverses carns en diverses maneres, e la menjen en tallador netament.»

Op. cit., cap. 41, pàg. 123: «... De les altres viandes qui s'apellen pietances, així com són carns en ast o en olla o en pa, o peix frit, e en aygua, en graylla, en pa, o en caliu, en aytals coses deu hom tenir la manera de la terra.»

35. *Op. cit.*, cap. 41, pàg. 122: «... Cuynes se apellen aquelles que hom menja en escudella ab pa o ab cullera.»

36. *Libre de Sent Soví*, cap. 54, pàg. 98: «Qui parla con se ffa migraust ab let de melles... E ffén escudellas ab les gualines ensemps; e si't vols, posa per talladors les gualines.»

Cap. 60, pàg. 105: «Qui parla con se ffa sala a gualines en ast sens bolir... E va salsa per gualines en grasals, e gualines per talladors.»

Cap. 69, pàg. 111: «Qui parla com se deu ffer perdiguat ab valanes... E van perdius per tallador e salsa per escudelles.»

Cap. 77, pàg. 115: «Qui parla con ffarets a conils en ast salsa... E puyss possats los conils per talladors e la salsa per escudelles.»

Cap. 208, pàg. 209: «Qui parla con sa deu ffer salsa de pex.»

qualitat i de diferents formes i mides (de Màlica, de València, domasquines, rodones, planes, amb orelles, amb cobertor, de vores amples, mitjanes, petites, grans); així mateix documentem gresals, plats i talladors. Si bé en algunes cases n'hem trobat una quantitat considerable, en d'altres hi ha poquíssimes peces.

Observem que a les cases més senzilles es feien servir escudelles i talladors de fusta, i hem de fer notar que sovint a la taula no hi devia pas haver un tallador per persona, i el mateix s'esdevenia amb les escudelles. Hem de tenir present que compartir un mateix plat era una mostra de benevolença, cordialitat, intimitat i respecte. Eiximenis recomana que el marit honori l'esposa compartint amb ella el plat i la obsequi amb els trossos millors, mentre que desaconsella que ho faci amb els seus fills o criats,³⁷ i ens parla de les formes de cortesia que cal guardar vers el que comparteix amb tu el plat.

Cal dir també que, com actualment, talladors i escudelles no s'utilitzaven només per a servir i menjar a taula, sinó també a la cuina durant el procés d'elaboració de les menges. L'autor del *Libre de Sent Soví* utilitza l'escudella i el gresal com a mesura: *puy's prin una escudella del brou de les galines e refrede'l bé... ages un gresal d'aygua freda...* i ens diu també *he capola-la bé en un tallador...*³⁸

En algun altre cas especifica que l'escudella sigui de terrissa: *sien [els ous] en una escudella de terra debatuts ab lo such de taronges*. O encara més concretament: *e puy's talla hom los pols d'ast, e van en un plat gran o en una escudella de Màliqua*.³⁹

La tudonera, que ens apareix documentada en un sol dels nostres inventaris, precisament el més tardà,⁴⁰ la trobem citada com a recipient per a servir tudons o altres menges semblants. És esmentat per a contenir precisament aquestes aus al *Libre de Sent Soví*.⁴¹ Als nostres inventaris documentem també servidores i plats, recipients normalment utilitzats per a servir el menjar a taula.

ATUELLS PER LA BUGADA, LA NETEJA I LA HIGIENE PERSONAL

Podem afirmar que en els 23 inventaris estudiats, del total de peces de ceràmica que apareixen, les que s'utilitzen per la neteja i la higiene personal són molt poques, i encara la majoria d'objectes que hem inclòs en aquest grup serveixen per a fer la bugada o per a fregar els plats, i en escassa proporció per a la higiene personal.

37. EIXIMENIS, *Com usar bé de menjar...*, cap. 36, pàgs. 107-108.

38. *Libre de Sent Soví*, cap. 57, pàg. 101.

39. *Op. cit.*, cap. 60 (apèndix 1), pàg. 227.

40. Inventari 19.

41. *Op. cit.*, cap. 29, pàg. 78.

La bugada era una tasca laboriosa i feixuga; en aquells temps, a Barcelona, es feia dins de la llar; no documentem safaretjos públics i estava prohibit rentar la roba a les fonts i abeuradors de la ciutat. Per a la bugada s'havia de començar per fer el lleixiu a base de cendra, que es comprava o es treia del foc. Per a aquest afer és probable que servissin uns cofrets de terra enserpellats que trobem en algunes cuines. Aquest lleixiu es guardava en gerres o alfàbies; en una sola casa documentem cinc gerres per a tenir lleixiu.⁴²

El recipient per fer la bugada, és a dir, el precedent del safareig, rebia noms diferents: bugader, cossi, pèr o ungador; tots ells tenien unes característiques semblants i de vegades els empren com a sinònims. Alguns tenien una tapadora de fusta, perquè a dins hi devien tenir la roba en remull i també perquè no es feia servir quotidianament, ja que normalment la bugada es feia una vegada al mes. Alguns tenien elements complementaris, com ara un banc bugader per a aguantar-los, d'altres estaven clavats a la paret.⁴³ Una altra de les característiques d'aquests recipients era que normalment estaven enserpellats, és a dir protegits per una funda de trenat vegetal, que servia per a salvaguardar les peces que serien normalment grans, i per això cares. Sembla que els que consta que estan enserpellats estan més ben conservats que els altres.

Pel que fa a la mida d'aquests bugaders, n'hi havia de grans, mitjans i petits; també documentem un bugaderet. Els més petits havien de servir per a rentar les peces de roba més petites, esbandir o rentar poques peces, com ara la roba dels infants.

Per a fregar plats trobem els gavadals, conques i llibrells. El gavadal de terra només ens apareix una vegada documentat, els altres eren de fusta; de conca no en trobem cap que s'especifiqui que fos de terra, en canvi sí que acostumava a ésser d'aquest material el llibrell, dels quals documentem catorze en total. Mai no apareixen enserpellats, de vegades els trobem de ceràmica decorada, de Màlica, si bé la majoria eren de producció més senzilla: verds i de València.

Aquests recipients podien tenir diverses funcions, a més de la de fregar-hi els plats; ja hem vist com s'hi podia posar verdura en remull o peix salat a des-salar i també es podien fer servir per a rentar-se les mans o els peus.

No hem trobat cap objecte que servís específicament per a la higiene personal a cap de les cases consultades de cap estament social, fet que ens demostraria el poc interès que mereixia aquest aspecte als nostres avantpassats. La cura del cos era fins i tot menyspreada pels costums i la moral d'aquell temps, que criticava, no solament l'assistència als banys públics, sinó fins i tot la higiene personal excessiva.

42. Inventari 4.

43. Inventaris 3 i 4.

Com a recipients per a la higiene personal podem citar una sola berenguera de terra i alguns orinals, que eren de vidre; aquestes peces evidentment devien ésser a totes les cases i el fet de que no apareguin a la majoria dels inventaris pot ésser conseqüència, en part, del mal estat de conservació i al poc preu que tenien, però, amb més seguretat, no es devien inventariar perquè eren posats a l'única estança de la casa que no es visita a l'hora de redactar l'inventari, és a dir a la privada.

El nombre més elevat de peces dedicades a la higiene personal que trobem és de llavamans, encara que, com hem indicat, complien també amb la norma diem-ne ritual de rentar-se les mans abans de menjar. Aquests objectes estaven formats per dues peces, una que era com una gerra i l'altra com un llibrell.

Podem afegir també, com a recipients més o menys vinculats a la cura del cos, els pots que contenien aigües i olis, que trobem inventariats en alguna de les cases;⁴⁴ pots normalment decorats: damasquí, violat, cobert de vergues. Eren pots petits, que es guardaven curosament dins dels armaris. També podien complir una funció relacionada amb la cosmètica o la perfumeria, els alambins que es troben en una de les cuines inventariades.

RECEPTACLES PER A GUARDAR I TRANSPORTAR ALIMENTS I ALTRES PRODUCTES

La terrissa sembla ésser el material preferit per a guardar i amagatzemar aliments i altres productes, perquè els conservava bé i normalment no era massa cara. La majoria de la ceràmica que hem trobat documentada tenia com a finalitat guardar i transportar aliments, líquids o sòlids, i també altres productes diversos.

Els receptacles tenen formes i mides molt diverses, entre els més nombrosos tenim les gerres (en documentem 133 en total) i les alfàbies (en documentem 32). Pel que fa a aquestes darreres en trobem de grans i de petites, algunes s'especifica que són alfabetes; es feien servir per a guardar una gran varietat de coses: lleixius, candeles, talladors. N'hi havia de molt grans amb capacitat de més de dues quarteres i fins i tot alguna de tres quarteres i mitja; en aquestes tan grans s'hi posaven productes alimentaris de gran consum: farina, blat, sal, vi... i també les podien fer servir com a embalatge de productes comercials que s'havien de transportar moltes vegades en els vaixells, com el fil que trobem dins d'unes alfàbies, en un inventari d'un mercader.⁴⁵ Moltes anaven enserpellades per a protegir-les, ja que eren grans i per això cares.

Les gerres eren les peces més corrents i generalitzades per a guardar i trans-

44. Inventari 4.

45. Inventari 8.

portar productes casolans i mercaderies, en menys quantitat que les alfàbies. La utilització més freqüent de la gerra és guardar oli. Les gerres olieres ens vénen citades a gairebé totes les llars, i devien tenir unes característiques externes fàcilment diferenciables de les altres; cal creure que la boca era més estreta, alguna vegada tenien broc, evidentment estaven envernissades de dins, si bé aquesta característica la podríem aplicar a la majoria de les gerres. Hem trobat gerres amb mel, amb lleixiu, farina, conserves de peix, amb màstec (era una mena de resina que es treia del llentiscle).

Les gerres es fan servir també per l'aigua; la mateixa funció tenien el pitxer i la setra, ambdós de mida generalment més petita que la de les gerres, que podien servir així mateix per a tenir altres líquids, com ara el vi o l'oli, per a mesurar-los o per a l'ús diari. El poal era una mena de cànter amb una ansa per a poder treure l'aigua del pou; alguns eren de terrissa, com ara el que porta la samaritana del retaule de la transfiguració de la Seu de Barcelona o un de terra verda que documentem a la llar d'en Jaume Roig, al carrer del Carme.⁴⁶ També es feia servir, per posar-hi aigua, el selló, càntir amb una ansa i dos brocs.

Un altre receptacle aplicat a usos molt diversos, que trobem documentat als inventaris, és el cànter, junt a les gerres eren les peces més emprades al rebost o a la cuina: amb aigua, mel, mel cuïta, xarop, vinagre, olives, faves, cigrons. Com veiem servia tant per a posar-hi productes alimentaris líquids com sòlids; acostumaven a estar pintats de verd o eren blancs, podien tenir anses o no tenir-ne i normalment no tenien broc; si el tenien es deien canterelles i servien especialment per a posar-hi l'oli. El mateix ús tindria el setrill i la setrilla; la tramostera servia per transvasar l'oli des de les gerres als setrills.

Així com veiem que l'oli el trobem normalment envasat en atuell de terrissa, el vi més comunament ho està en bótes de fusta; de tota manera als cellers també hi havia uns receptacles de terrissa, moltes vegades envernissats de verd que es deien pimenteres i que servien per a guardar el vi de les festes, vi bo, preparat amb espècies que es deia piment, l'ús del qual estava molt estès. Hem de tenir present que documentem dinou pimenteres.

Un altre receptacle, aquest petit i generalment decorat, que trobem als inventaris, és el pot per a guardar-hi confitures i espècies. En aquest sentit és molt descriptiu l'inventari del mercader Guillem Ferrer, en el qual dins d'un armari apareixen quaranta pots, alguns domasquins, d'altres coberts de vergues, d'obra de València; dins hi havia productes tant suggestius com ara: pomes confits, ametlles confits, carabassat, xarop, mirabolans, llimonada i gingebre verd. Creiem que el nostre mercader es devia dedicar a la venda i amb molta seguretat a la producció de sucre; hi trobem xarop de sucre i també, dins d'una caixa per portar

46. Inventari 22.

sucre, cinc motlles de terra de pa de sucre amb deu pots d'escolar el sucre.⁴⁷

Alguns altres objectes també podien ésser de ceràmica, com ara les mesures, si bé també es feia servir a la llar qualsevol altre receptacle per a medir líquids i gra: setres, llibrells, escudelles. Així mateix, documentem un embut de terra, per trascolar el vi.

Per acabar hem de citar els gresols, llums i llumaners, petits receptacles en forma de cullera dins dels quals es posava l'oli per a fer llum. Aquests llumaners podien ésser totalment fabricats de terrissa, totalment de ferro o combinar ambdós materials.

LA TERRISSA COM A DECORACIÓ

La primera cosa que constatem és que no hi ha peces de ceràmica supèrflues a les cases barcelonines, és a dir que pràcticament mai la feien servir amb una finalitat merament decorativa; les úniques excepcions que podríem assenyalar són les peces següents: *una escudella gran de terra, domasquina en que ha pintat en lo mig un home a cavall*, estava a la cambra major de la casa d'un ric mercader.⁴⁸ Aquest plat segurament només tenia la funció de decorar l'estança; de tota manera, no li podem negar una funció utilitària. En una altra casa documentem dos plats penjats a la paret, és de creure que com a ornament, eren plats de Màlica.⁴⁹ Dins d'un cove, en el porxo d'un personatge que vivia al Carrer del Carme, documentem *una sort de ymages de terra*;⁵⁰ cal creure que eren allà arraconades o emmagatzemades; evidentment no complien una funció decorativa. També podem afirmar que, especialment a les llars de mercaders i ciutadans, algunes de les peces de terrissa utilitàries, és a dir escudelles, plats, gresals, pots, eren decorades amb reflexos metàl·lics o amb dibuixos.

S. ALGUNS PREUS D'ATUELLS DE SEGONA MÀ

Els preus que hem pogut recollir de peces de ceràmica ens vénen donats per mitjà dels encants públics, que com hem assenyalat, es realitzaven en algun indret més o menys espaiós de la ciutat, especialment a la plaça de Sant Jaume. Totes les coses que es venien allà s'adjudicaven al millor postor; sempre eren de segona mà i moltes vegades no estaven en gaire bon estat.

47. Inventari 4.

48. *Ibid.*

49. Inventari 23.

50. Inventari 22.

Els documents no ens assenyalen amb quin preu inicial sortien els objectes a subhasta, només ens diuen el preu que finalment es pagava i qui els comprava. Aquestes dades no ajuden gaire per a establir uns índexs de preus, ja que, peces que podríem considerar iguals, no valien el mateix; és a dir que són preus purament indicatius. De tota manera, hem cregut interessant d'incloure aquí aquesta relació, perquè a nosaltres aquestes xifres ens han estat útils, almenys per a estudiar el valor relatiu de les peces de ceràmica, en comparació amb objectes quotidians fets d'altres materials, i també veure quina mena de coses acostumaven a comprar la gent del poble menut de Barcelona i a quin preu.

Després d'analitzar alguns dels encants hem pogut observar que les peces de ceràmica són de les coses que resultaven més barates. Evidentment, no podem comparar el preu d'un llit amb el d'una escudella, però si mirem petits mobles, atuellts metàl·lics o roba, que fins i tot consta que era esquinçada, la ceràmica normalment era molt més barata. Per exemple, un parell de llençols esquinçats podien valer a la ratlla dels cinc sous, mentre que només una de les peces de ceràmica arriba al preu de cinc sous; era una gran alfàbia.

Especialment si comparem els atuellts de cuina de coure o de ferro amb els de terrissa veiem que pels primers sempre es paguen quantitats molt més elevades; per exemple veiem que per un bací de coure es paguen 14 sous, no hi ha cap de les peces de terrissa que valgui ni la meitat; per una ampolla i un barral de vidre es paguen més de dos sous, en canvi, un cànter de terra el podies comprar per uns 5 diners. Observat això, podem intuir, per mitjà del preu, quan a l'encant no es diu de què estava feta la peça, si era o no de terrissa. Per exemple, documentem una conca gran que es va comprar per 12 sous i 4 diners; per aquest preu no podia ésser de ceràmica, era massa cara; trobem que un bací petit costava 3 sous, tampoc creiem que fos d'aquest material, ja que com hem assenyalat la terrissa de segona mà era força més barata.⁵¹

Si bé els encants no ens assenyalen quins criteris es feien servir per valorar les peces, observem que eren: la mida, la qualitat i l'estat de conservació. És evident que els recipients grans són els que valien més diners; concretament l'alfàbia de tres quarteres i mitja. De tota manera, no tot depenia de la capacitat, hi havia molta oscil·lació entre els preus de les peces iguals; per exemple, els cànters de terra podien valer de 3 a 7 diners, les escudelles van de més de 3 sous a 5 diners per peça. Encara que els documents no ens ho especifiquin, és de creure que aquesta diferència de preus, de vegades considerable, no era només deguda a la mida i a la llei de la oferta i la demanda dels clients dels encants, sinó també a l'estat de conservació i a la qualitat. Pel que fa a la qualitat veiem que les obres de Màlica són les més cares. Evidentment, l'estat del recipient

51. Inventari 1.

devia influir molt en el preu: un bugader de terra pot costar 3 sous, un bugader de terra trencat només 1 sou i 2 diners.

També podem observar que els receptacles per a guardar aliments: gerres, alfabies, pots, són més cars que els atuells de cuina: olles, cassoles, que devien ésser de ceràmica de més baixa qualitat, molt fàcils de trencar i segurament no gaire cars si es compraven nous.

Tot seguit incloem una llista dels preus dels objectes de terrissa que hem trobat als encants, les peces estan ordenades alfabèticament, i dins del grup van de les més cares a les més barates. No hi hem inclòs els recipients que constava que estaven plens d'algun producte, ja que això evidentment pujava el preu. Tampoc no hem acostumat a recollir a la llista els preus de compra d'objectes diversos, quan venen barrejats en una mateixa partida; només hi hem inclòs, al final, algunes d'aquestes xifres de venda de més d'un objecte, de vegades una colla d'atuells, a preu molt mòdic, el que ens fa pensar que la qualitat de les peces devia ésser inferior o que estaven en mal estat. Fixem-nos, per exemple, en la darrera quantitat inclosa a la llista: *un tallador gran, e tres pots e una cullera de fusta, apte per fer escudelles e un talladoret mitjà, e dos escudelles, e una cubertora, tot de terra, VII diners.*⁵²

PREUS DE LES PECES DE CERÀMICA

10	alfàbia de terra de capacitat de 3 quaters i mig	5 sous	
18	alfàbia te terra	1 s.	8 diners
20	berenguera de terra		4 d.
10	bugader de terra amb banc apte per tenir bugader	11 s.	
20	bugader de terra	3 s.	
10	bugader de terra trencat	1 s.	2 d.
20	cànter de terra		7 d.
20	cànter de terra		5 d.
21	cànter de terra		5 d.
10	cànter de terra		3 d.
20	canterella semblant (a la de sota)	2 s.	10 d.
20	canterella de terra de tenir oli	2 s.	9 d.

52. Inventari 14.

21	colradora de terra antiga		1 d.
21	embut de terra de trascolar		10 d.
10	dos escudelles de terra d'obra de Màlica	3 s.	2 d.
10	escudella de terra obra de Màlica (amb un tallador)	2 s.	1 d.
9	dos escudelles de terra grans	1 s.	11 d.
10	escudella de terra domasquina	1 s.	9 d.
20	escudella gran de Màlica	1 s.	4 d.
20	escudella semblant (a la de sota)	1 s.	2 d.
20	escudella de Màlica		9 d.
20	escudella de Màlica		8 d.
21	mitja dotzena d'escudelles de Màlica		6 d.
20	escudella de Màlica		5 d.
20	escudella de Màlica		5 d.
21	gavadal de terra		6 d.
20	gerra de tenir oli	4 s.	
20	altra gerra	3 s.	2 d.
21	gerra oliera de terra amb broc	3 s.	1 d.
21	gerra de terra de tenir oli, gran	2 s.	10 d.
11	gerra de terra petita	2 s.	3 d.
9	gerra de tenir aigua	1 s.	4 d.
19	gerra oliera	1 s.	3 d.
20	altra gerra trencada	1 s.	1 d.
11	gerra de terra	1 s.	
20	greixonera de terra		3 d.
10	sis gresalets de terra obra de Màlica		7 d.
10	sis gresalets semblants		7 d.
21	un gresol de ferro amb cullera de terra	1 s.	
16	un llavador de mans de terra verd		6 d.
16	llibrell de terra		9 d.
21	llumaner amb la gresola de terra		9 d.

20	morter de terra		2 d.
20	olla gran de terra		8 d.
20	olla de terra		6 d.
20	una olla de terra trencada		4 d.
21	una olla de terra gran i dues de petites		4 d.
20	tres olletes de terra		4 d.
21	una olla de terra negra		2 d.
9	una olla de terra trencada		2 d.
21	una olla de terra		1 d.
9	dos pimenteres de terra, una de gran i una de petita	8 s.	6 d.
11	pimentera de terra	2 s.	
11	pimentera de terra	1 s.	6 d.
21	dos plats de terra de Màlica		9 d.
21	un parell de plats de terra obra de Màlica		8 d.
9	dos pots de terra	2 s.	4 d.
11	dos pots de terra, un amb coberta de viment	1 s.	7 d.
11	un pot de terra	1 s.	6 d.
11	un pot de terra	1 s.	6 d.
9	una servidora trencada		1 d.
21	dos setres de terra obra de Màlica de poc valor		1 d.
11	dos talladors de terra obra de Màlica	2 s.	1 d.
11	sis talladors de terra obra de Màlica	2 s.	
11	quatre talladors de terra obra de Màlica, dos de grans, dos de mitjans	1 s.	6 d.
9	sis talladors de terra	1 s.	2 d.
20	tallador de terra obra de Màlica		9 d.
11	dos talladors de terra		5 d.
11	dos talladors, una obra de Màlica, <i>un poch obra de la terra</i>		5 d.
11	un tallador i una escudella de terra obra de Màlica	2 s.	1 d.
11	un paner de canyes amb mesures de terra	2 s.	
11	dos gerrets de terra, sis gresals i una escudella de terra obra de Màlica	1 s.	3 d.

14	onze peces de mesures amb una setra de terra <i>pocha</i> , apte per mesurar vi, <i>de diverses fors e sorts</i>	1 s.	1 d.
14	un tallador gran i tres pots i una cullera de fusta apta per fer escudelles i un talladoret mitjà i dues escudelles i una cobertora, tot de terra		7 d.

6. DESCRIPCIÓ DELS ESTRIS I RECIPIENTS

Resulta molt difícil d'arribar a fer-se una idea clara sobre quin era l'aspecte de la ceràmica estudiada. Principalment per les mancances, als inventaris i encants, dels elements descriptius; és a dir, poques coses ens diuen de les tècniques emprades per la fabricació de l'objecte, la forma, el color, l'estat de conservació, elements de protecció, mida i sobretot ornamentació. De vegades els documents donen a conèixer alguns d'aquests elements, però en cap cas ens permeten de fer-nos una imatge completa del seu aspecte. Per això caldria anar a veure les fonts gràfiques i les restes materials, tasca que depassa el treball que ens havíem proposat.

Quant a les tècniques i als colors, només 96 de les 346 descripcions⁵³ de què disposem fan referència a aquests aspectes, que tractarem plegats, ja que de vegades un color implica una tècnica i viceversa. La més citada és la *obra de Màlica* (46 vegades), sense que això ens permeti de saber quina és la procedència exacta d'aquestes peces; però podem suposar, en base a la bibliografia consultada,⁵⁴ que la majoria de les obres devien provenir de Manises. Aquest centre de producció de ceràmica era el més important estilísticament als Països de la Corona d'Aragó durant els segles XIV i XV, havia importat la tècnica i els models de Màlaga: d'aquí el nom de *Màlica*.

El que resta clar és que, els nostres documents, quan es refereixen a obres de Màlica, no parlen del lloc d'origen, sinó de l'aspecte de la ceràmica, que es podia distingir a cop d'ull de les altres obres de terrissa que hi havia. La terrissa de Màlica és identificada en general amb la de reflexos metàl·lics. Els colors

53. Volem dir 346 partides d'objectes iguals.

54. AINAUD DE LASARTE, *Loza dorada y alfarería barcelonesa*, «Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona», vol. I-II, pàgs. 89-104, Barcelona, s. d.

BATLLORI I MUNNÉ, A.; LLUBIÀ I MUNNÉ, Ll.: *Ceràmica catalana decorada*, Barcelona, Vicens Vives, 1974.

GÓMEZ MORENO, M.: *Ceràmica medieval española*, Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, 1924.

LLUBIÀ, Ll.: *Ceràmica medieval española*, Barcelona, Labor, 1967.

OLIVAR, M.: *La ceràmica trescentista en los Países de la Corona de Aragón*, Barcelona, Seix Barral, 1952.

d'aquesta, segons Oliver poden ésser blancs, verds, morats i blaus, aquests colors podien anar sols o en combinació, però sempre amb reflexos metàl·lics. En canvi, per Llubilà seria blava i daurada o simplement daurada. Als nostres documents només es cita el color en dues ocasions; tenim dos escudelles blanques d'obra de Màlica, que pertanyen a la mateixa casa.⁵⁵

El que sí que queda clar és que es tracta d'una ceràmica de qualitat. Per una banda tenim el testimoni d'Eiximenis... *la bellesa de la obra de Manizes, daurada e maestrivolment pintada, que ja tot lo món ha enamorat...*⁵⁶ També ens dona fe d'això la comanda de la reina Maria, muller d'Alfons el Magnànim, que va encarregar uns pitxers daurats.⁵⁷ Així mateix, la majoria de les peces de Màlica són de vaixel·la, tret de dos pots i dos llibrells, que devien ésser aigüamans, i també *dues peces aptes a donar aigua als lavadors de mans*;⁵⁸ no ens estranya de trobar fetes amb ceràmica de qualitat aquests atuell, que molt sovint els trobem al menjador per rentar-se les mans abans de les menjades.

Per què és la de Màlica la ceràmica més citada als nostres documents? Creiem que ho és precisament per la seva qualitat, per això és necessari d'especificar-ho als inventaris; no és que fos precisament la més corrent, aquesta la podem identificar amb la que no ens ve descrita. Un altre element que ens porta a fer aquesta afirmació són els llocs on s'hi troben les peces quan aquests s'especifiquen: dins d'un armari, a la cambra, normalment ben guardades.

Una altra ceràmica no produïda a Catalunya és la que a la documentació ens surt com a *obra de València*. D'aquesta obra tenim 15 descripcions. Podem assegurar que, encara que ho dupti algun autor, als inventaris es diferencia plenament la terrissa de Màlica de la de València, ja que en unes mateixes cases és descrita ceràmica d'ambdues obres. Quan als documents hi diu obra de València seria de Paterna, és a dir terrissa recoberta de vernís blanc que es decora amb dibuixos pintats de verd i violat.⁶⁰ Malgrat que sembla que a Paterna a les darreries del segle XIV es deixi de produir aquesta mena de ceràmica, substituint-la per obra de reflexos metàl·lics, semblant a la de Manises, nosaltres creiem que els objectes dels quals parlen els inventaris són indiscutiblement molt diferents als d'obra de Màlica, i serien verds i morats sobre blanc.

Si observem els usos que es fa de cada peça, en funció del lloc on es guarden, podríem dir que de la de València se'n fa un ús més corrent, més de diari.

55. Inventari 10, dos blancs obra de Màlica.

56. EIXIMENIS, *Regiment de la Cosa Pública*, Barcelona, Ed. Barcino, «Els nostres clàssics», 1927, pàg. 32.

57. OLIVAR, obra citada a la nota 54, pàg. 100.

58. Inventaris 11, 16 i 21, respectivament.

59. Inventari 2. També trobem dues peces més sense especificar de quines es tracta a l'inventari 9.

60. OLIVAR, *Op. cit.*, pàg. 67.

Per exemple, a una de les cases, les escudelles i gresals de Màlica són a la cambra, mentre que plats, tudonera i gresalets, de València, són a la cuina o al menjador; a una altra de les cases, la que té més ceràmica d'aquest tipus, escudelles, pots i talladors de València es guardaven al rebost, mentre que la ceràmica més bona, la damasquina (de la qual parlarem després), és conservada a la cambra.⁶¹

Una altra mena de terrissa que surt als documents és la verda o envernissada de vernís verd. Aquestes peces són, amb plena seguretat, les que es feien a Barcelona. El verd d'aquestes peces, superposat al vernís, intens, impur o molt borros. Són peces d'ús corrent: alfabeguers, cànters, llavadors de mans, llibrells, morters, pimenteres i pots.

Una vegada vistos els aspectes descriptius anteriors cal preguntar-se ¿d'on és la resta de ceràmica que no té qualificatiu? Només en dues ocasions tenim talladors d'obra de Barcelona o d'obra de la terra, de poc valor. Així, d'on són les peces que no són pas ni de Màlica, ni de València, ni verdes? Podem suposar que algunes eren dels llocs citats i que els inventaris no ho diuen perquè són poc descriptius. Però amb més seguretat ens inclinem a pensar que la resta d'objectes, la majoria, devien ésser de producció autòctona. Hi ha un element molt clar que ens fa suposar-ho: la utilització que se'n fa, el fet que siguin objectes d'ús molt corrent; per exemple, de 34 alfàbies, només dues són d'obra de València, la qual cosa es normal, ja que es tracta simplement d'un envàs, i no cal esmerçar gaires diners en un objecte eminentment pràctic, sense cap possibilitat d'ostentació. El mateix que amb les alfàbies, succeeix amb bugaders, cànters, casoles, cossis, gerres i olles, entre els quals només trobem especificat algun objecte verd.

Així doncs, tots aquests objectes, com serien? Segons la bibliografia consultada, a més dels verds, a Catalunya, i a Barcelona en concret, es produeix terrissa melada, sense cap element decoratiu, simplement envernissada. També es fa ceràmica amb una ornamentació d'origen valencià, amb colors verd i morat, però de menys qualitat. Ens inclinem a pensar que la ceràmica que no és ben descrita majoritàriament era melada, és a dir senzilla i fabricada a la terra.

Mereix un esment a part la ceràmica domasquina o damasquina, procedent de Damasc, de més qualitat que la resta, i molt decorada. Normalment documentem peces petites: escudelles i pots; ja hem citat abans l'escudella amb la figura d'un home a cavall.

UNS MOTS FINALS

Podem concloure dient que a les llars hi havia poques peces de terrissa i

61. Inventaris 19 i 4, respectivament.

que eren d'utilització eminentment pràctica per a la vida diària. D'aquestes peces de terrissa molt poques anaven al foc, ja que la majoria d'olles i cassoles eren metàl·liques.

L'ús més generalitzat dels objectes de ceràmica és el de fer de receptacle d'aliments, sòlids i líquids; voldríem destacar l'ús que se'n fa per a guardar-hi conserves, oli, farina, gra, llegums i vi bo. Així com els potets per a confitures i espècies.

Pel que fa a la vaixel·la, voldríem remarcar la separació que es fa dels aliments líquids i dels sòlids, en dos atuellers diferents: escudelles i talladors. Aquests, a les cases més senzilles, eren de fusta, a les més riques de ceràmica de reflexos metàl·lics, és a dir, de Màlica, de més qualitat i preu que no pas les altres peces.

Distingim diferents tipus de terrissa, la ja citada de Màlica, que amb tota probabilitat era fabricada a Manises; la d'obra de València, que provenia de Paterna; la de la terra o de Barcelona, verda o melada; la domasquina, amb decoració figurativa, d'importació.

La ceràmica, almenys la de segona mà, no acostumava a ésser gaire cara; en no tenir preus de venda de ceràmica nova, es fa difícil afirmar que la terrissa fos realment barata, ja que, per la seva fragilitat, les peces usades podien estar esquerdades o escantonades.

A l'hora d'avaluar la quantitat de peces de terrissa d'una casa, hem de tenir present la fragilitat d'aquest material i per tant la curta vida dels atuellers de ceràmica, comparada amb la dels metàl·lics que s'hi podien conservar. En aquest sentit, Eiximenis fa recomanacions especials als amfitrions d'un banquet per tal que sàpiguen disculpar amablement la trencadissa d'algun atuell per accident: *Si algun trenca taça o ampolla, tantost si és cosa vista per los altres pots dir: —O, bon novell nos vinga, en tot bon convit se deu trencar queucom.*⁶²

VOCABULARI

ALAMBÍ. Aparell per destil·lar. Si bé generalment és de metall, en el document 9 apareixen *uns alambins de terra*.

ALFABEGUER (o **ALFABAGUER**). Test per posar alfàbrega o altres plantes aromàtiques. A la casa 4 documentem al porxo, davant de la privada, *IIII alfabe-guers, poquets, de terra, envernçats de vert devant e per los caps*.

ALFÀBIA (o **FÀVIA** o **ALFÀVIA**). Vas gran per a tenir líquids o altres productes, de forma bombada, més estreta de baix que de dalt.

62. EIXIMENIS, *Com usar bé de menjar...*, pàg. 113.

- ALOSA. Paraula no documentada com a recipient, si bé creiem que pot ésser un atuell per a contenir una beguda anomenada alosa, feta a base d'aigua i mel. A la casa 4, dins d'un armari, inventariem *dues aloses de terra, alexandrines, plenes*.
- BERENGUERA. Orinal.
- BUGADER. Cubell o cossi per a posar la roba per fer la bugada.
- CÀNTER. Recipient de terrissa, més ample de dalt que de baix que acaba amb un coll amb dues anses, una a cada costat.
- CANTERELLES. Càntir amb un broc.
- COLRADORA. Vas on es posava el safrà o altra cosa que calgués torrar. Al document 21 es ven en encant *una colradora de terra antiga*.
- CONILLERA. Paraula no documentada als diccionaris; creiem que era un atuell per servir el conill a taula.
- COSSI. Recipient gran, de forma troncocònica invertida que serveix per fer la bugada. En el document 17 apareix com a sinònim de bugader.
- ESCUDELLA. Plat fondo en forma de casquet esfèric que serveix per a menjar. Si té anses o agafadors laterals es diu ESCUDELLA AMB ORELLES. ESCUDELLES GRESALENQUES són les de mida molt gran. ESCUDELLES PLATERENQUES o PLANES eren més planes que les normals, més aviat en forma de plat.
- FARNERA. Recipient per collir la farina que surt de les moles. El document 6 diu *II farneres de terra buydes*; més que per recollir la farina del molí en aquest cas potser seria la del pastador.
- FRASQUES. Útils sense importància.
- GAVADAL. Recipient que acostuma a ésser de fusta, per a rentar-hi els plats. En un dels documents consultats, concretament l'encant que correspon al 21, es ven un *gavadal de terra*.
- GREIXONERA. Recipient semblant a una cassola gran, per a recollir el greix de l'ast.
- GRESAL. Plat fondo amb un peu.
- GRESOL. Recipient de terra refractària dins del qual es posa oli per fer llum. En el document 21 trobem *un gresol de ferro amb cullera de terra*.
- LLAVAMANS (o LLAVADOR DE MANS) (escrit LAVAMANS, LAVADOR DE MANS). Palan-gana gran per a rentar-se les mans. El seu complement era una gerreta petita per a tirar-hi l'aigua. A l'inventari 2 documentem *Dues peces de terra, obra de Maliquia aptes a dar aygua mans als lavadors de mans*. També trobem a l'inventari 16 *un lavador de mans de terra vert i un lavamans de terra*.
- LLIBRELL (o GIBRELL). Recipient de terrissa, a manera de plat gran, de forma troncocònica invertida, que serveix per a rentar els plats, rentar-se els peus o posar coses en remull. També documentem als nostres inventaris algun llibrell de mesurar vi, que creiem que no devia tenir la mateixa forma del llibrell que hem definit.

- LLUMANERS (LUMANERS). Llum de ganxo, normalment de ferro amb la cullera de terra.
- OLLISA (o SERVIDORA). Paraula no documentada als diccionaris. La servidora era un recipient per a presentar el menjar a taula.
- PER. Cossi bugader.
- PEROLA. Perol gran, caldera o cassola fonda. Normalment de coure, però també podia ésser de terra com les que trobem documentades a l'inventari 16: *dues peroles de terra, una gran i una altra pochà.*
- PIMENTERA. Segons els nostres inventaris ha d'ésser un recipient per a guardar-hi vi, especialment vi bo o piment.
- PITXER. Recipient de terrissa, vidre o metall amb ansa a un costat i broc a l'altre, que serveix per a abocar aigua.
- POAL. Recipient per treure aigua del pou amb una ansa a la part de dalt.
- REFREDADOR. Estri que serveix per refredar, no sabem quina forma tenien si bé en trobem alguns de ceràmica com ara el del document 5, en la qual en una cambra hi ha *un refredador de terra.*
- SALSERA. Recipient alt i sense ansa que serveix per a posar-hi conserves.
- SERVIDORA. Veure OLLISA.
- SELLÓ. Càntir amb una ansa i dos brocs.
- SETRA (o CETRA). Recipient de terrissa, vidre o metall amb ansa a un costat i broc curt a l'altre que serveix per treure i abocar aigua, vi o altre líquid. Al document 14 documentem *una setra de terra pochà abte per mesurar vi.*
- SETRILL. Recipient per a tenir oli.
- SETRILLA. Setrill gran.
- TALLADOR. Plat pla on es tallava i servia la carn o el peix.
- TENALLA. Recipient de terrissa de base i boca circular, sense coll o amb coll curt amb la part superior més ampla que la inferior, que serveix per a tenir líquids.
- TRAMOSTERA. Gerra amb dues anses de boca molt ampla i un gallet, que serveix per transvassar oli.
- TUDONERA. Plat fondo.
- UNGUADOR. No consta a cap diccionari, el document ens diu clarament que es tracta d'un cossi. L'inventari 6 diu *II cossis o unguadors de terra, ço és un migenser e altre poch, sens serpelleres.*

VOCABULARI COMPLEMENTARI

- CEDAT, CEDADA. Del verb cedat. Vol dir migpartit. Al document 3 llegim *un bugader de terra, gran, menys de serpella, cedat.* I també *Dues alfabies petites, de terra per tenir lexius, buydes, cedades.*

DOMASQUÍ. Propi o procedent de Damasc, fa referència a una tècnica de la terrissa decorada aplicada a escudelles i pots.

ENSERPELLAT. Guarnit de serpella (xarpellera). Protecció de palma o altre vegetal trenat que cobria alguns atuellts de terrissa.

FES. Esquerdat.

GINGEBRE. Condiment extret de la planta d'aquest nom, procedent de l'Índia.

MÀLICA. Originàriament de Màlaga; es refereix aquí a un tipus de ceràmica, escudelles, gresals, llibrells, plats, pots, servidores, setres i talladors, de reflexos metàl·lics, que en aquesta època acostumava a fabricar-se a Manises.

MELROSAT. Mel bullida amb aigua de roses, en forma de xarop.

MIRABOLANS. Fruit semblant a la pruna.

MOSTASSA TREMPADA. Mostassa preparada amb una barreja que suavitzava el seu gust.

SALGAR. Cobrir amb una substància polvoritzada. Al document 4 diu que a l'escriptori hi havia *una gerra de terra, plena d'arena de salgar lletres*. Segurament per esborrar o secar la tinta.

SERPELLA (xarpellera). Coberta de palma o altre vegetal que protegia els atuellts de terrissa.

TRONYELLA. Trena.

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
9	Cuina	ALAMBINS			
4	Porxo	ALFABEGUERS 4	Petits	Envernissats de verd Davant i als caps	
4	Terrat	ALFABEGUERS 2	Llarg	Envernissats de vernís verd	
4	Terrat	ALFABEGUER		Rodó, envernissat de verd	
1	Entrada	ALFABIES 2			Una amb forment
3	Rebost	ALFABIA	De 2 quarteres		De farina, buida
3	Rebost	ALFABIA	De 2 quarteres		
4	Rebost	ALFABIES 2	Petites	Cedades	Per tenir lleixiu, buides
4	Rebost	ALFABIES 2	Petites		Per tenir candeles, buides
4	Porxo	ALFABIES 2		Obra de València	Aptes per tenir blat o farina
4	Celler	ALFABIA	Gran		Amb una quartera de forment
7	—	ALFABIA (FABIA)			Amb 3 quarteres de forment de xeixa
8	Botiga	ALFABIA			Amb 5 lliures de fil, apte a lletres
8	Botiga	ALFABIA			Amb 11 lliures de fil, apte a ballesta
8	Entrada	ALFABIA	Gran	No enserpellada amb cobridor de fusta	Buida
8	Rebost	ALFABIA	Gran		Buida
8	Cuina	ALFABIA	Petita		
9	Obrador	ALFABIA	Gran	Vella	De tenir vi o piment
9	Obrador	ALFABIA (FABIA)	Petita		Amb quatre talladors de fusta
5	Cambra	ALFABIA			Buida
10	—	ALFABIA	De 3 quarteres i mitja		
11	—	ALFABIA	Petita		Amb gresals, esculledes i pots de terra
11	Botiga	ALFABIES 2	De 2 quarteres		Aptes a tenir farina
11	Botiga	ALFABIA	Petita		
16	—	ALFABIA			Amb una mica de farina
12	Celler	ALFABIA			Amb 4 quartans de farina

18	---	ALFABIA	Petita		
18	---	ALFABIA		Enserpellada	
19	Pastador	ALFABIA (o GERRA)	Gran, de 2 quarteres		Amb una mica de sal
19	Porxo	ALFABIA (o GERRA)	De 2 quarteres		Apte per tenir farina
3	Rebost	ALFABIETA	Petita		
4	Escriptori	ALFABIETA			Per tenir lleixiu
4	Armari	ALOSES 2		Alexandrines	Plenes
20	---	BERENGUERA			
3	Cuina	BUGADER		Fes	
4	Rebost	BUGADERS 2	Grans	Enserpellats amb cobertors de fusta	
4	Rebost	BUGADER	Gran	Sense serpella, cedat	
5	Cuina	BUGADERS 2		Enserpellats de corda	
10	Cuina	BUGADERS 2	Petits		
10	---	BUGADER		Amb un banc, apte per tenir-lo	
11	Terrat	BUGADER	Petit		
12	Cuina	BUGADERS 2		Trencats	
17	Cuina	BUGADER	Mitjancer	Amb coberta de fusta	
17	Botiga	BUGADER (o COSSI)	Gran	Enserpellat	
19	Cuina	BUGADERS 2	Mitjancers	Un clavat a la paret	
22	Entrada	BUGADERET		Enserpellat d'espart	
4	Rebost	CANTERS 2		Un verd i un altre blanc	Per a portar aigua
4	Rebost	CANTER		En una senalla de palma	Per a tenir mel
4	Rebost	CANTER			Per a tenir mel, buit
4	Rebost	CANTER		Verd	Amb una mica de mel cuita
4	Rebost	CANTERS 2		Blancs	
4	Armari	CANTER		Verd	Amb una mica de xarop de sucre
4	Celler	CANTER			Per portar aigua
4	Celler	CANTER		Amb dues nanses	Buit
8	Cuina	CANTER		Envernissat de verd	
10	Cuina	CANTER		Verd	
11	Menjador	CANTER		Sense broc	
11	---	CANTER		De poc valor	Buit
12	Menjador	CANTERS 2	Grans		
13	---	CANTERS 2 (QUANTERS)	Un gran, un petit	Verd	

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
16	—	CÀNTER			De vinagre
19	Rebotiga	CÀNTERS 3		Verds	Per tenir olives
21	—	CÀNTER			Amb unes poques de faves
21	—	CÀNTER			
20	—	CÀNTER (QUANTER)			Més de mig de cigrons
20	—	CANTERELLES 2			De tenir oli
20	—	CÀNTERET	Petit		Amb cigrons
20	—	CÀNTERET		Trencat	
2	—	CAPSA	Petita		Amb argent viu
3	Cuina	CASSOLES (algunes)			
4	Rebost	CASSOLA			
17	Cuina	CASSOLA			
10	—	CASSOLES 4			
16	—	CASSOLA			
18	Cuina	CASSOLES 3		Entre senceres i trencades	
20	—	CASSOLES (algunes)			
14	Dins caixa	COBERTORA			
17	Cuina	COBERTORA			
3	Cuina	COBERTORES (algunes)			
8	Cuina	COFRETS	Petits	Un enserpellat de corda de tronyella, l'altre no	
21	—	COLRADORA		Antiga	
4	Rebost	CONILLERA			
3	—	COSSI		Nou, enserpellat, sense coberta	
3	—	COSSI		Nou, enserpellat, amb coberta de fusta	
4	Porxo	COSSI	Gran		
6	Menjador	COSSIS 2 (o UNGUEDORS)	Un Mitjana, un gran	Sense serpelleres	
17	Botiga	COSSI (o BUGADER)	Gran	Enserpellat	
21	—	EMBUT			De trascolar
3	Armari	ESCUDELLA	Gran	De Màlica	
4	Cambra	ESCUDELLA	Gran	Damasquina, hi ha pintat un home a cavall	

4	Cambra	ESCUDELLA		Plana, domasquina	Hi ha pols de màstec
4	Cambra	ESCUDELLES 2		Domasquines	
4	Menjador	ESCUDELLES 8			
4	Rebost	ESCUDELLES 18		D'obra de València	
4	Rebost	ESCUDELLA	Mitjana	Rodona, amb cobertor, obra de València	
5	Cuina	ESCUDELLES 4			
6	Cambra 1	ESCUDELLES 3		Gresalenques	
6	Recambra	ESCUDELLES 4	Petites	De Màlica	
8	Rebost	ESCUDELLES 9	Grans	Obra de Màlica	
8	Rebost	ESCUDELLES 18	Petites	De Màlica	
9	Cuina	ESCUDELLES 2	Grans		
10	Armari	ESCUDELLES		De Màlica amb orelles	
10	Cambra	ESCUDELLA		Blanca, de Màlica	
10	Cambra	ESCUDELLA		De Màlica	
10	Cambra	ESCUDELLES 6		De Màlica amb orelles	
10	Cambra	ESCUDELLA		Blanca, d'obra de Màlica	
10	Cuina	ESCUDELLES 6			
11	—	ESCUDELLES 6			
11	Cambreta	ESCUDELLA		De Màlica	
11	—	ESCUDELLES 2		De Màlica, rodones	
11	—	ESCUDELLES 3		De Màlica, gresalenques	
12	Cuina	ESCUDELLES 13			
14	Dins caixa	ESCUDELLES 2			
15	—	ESCUDELLES (algunes)		De València	
16	Menjador	ESCUDELLA			Plena de fulles d'estany
16	Armari	ESCUDELLES 2	Grans	De Màlica	
16	Armari	ESCUDELLES 6			
17	Cuina	ESCUDELLES 6			
19	Cuina	ESCUDELLES 12		De València	
19	Cambra	ESCUDELLES 6		De Màlica, amb orelles	
19	Cambra	ESCUDELLES 2		De Màlica, de vores amples	
16	—	ESCUDELLES 2	Grans	De Màlica	
20	—	ESCUDELLA	Gran	De Màlica	
20	—	ESCUDELLES 5			
20	—	ESCUDELLES 6		D'Obra de Màlica	

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
21	—	ESCUDELLES 4		De Màlica, amb dues orelles	
22	Entrada	ESCUDELLES 8			
22	Porxo	ESCUDELLES (algunes)			
23	—	ESCUDELLES 12			
6	Porxo	FARNERES 2			Buides
21	—	GAVADAL			
3	—	GERRES 2			Olieres, buides
3	Cambra	GERRES 2		Enserpellades	Olieres, buides
3	—	GERRES 2		Amb broc, una enserpellada	Olieres
4	Rebost	GERRES 5	Petites		Per tenir lleixiu
4	Rebost	GERRES (algunes)		Enserpellades	Per tenir oli
4	Rebost	GERRES 2	Petites		Per tenir mel
4	Rebost	GERRES 2	Grans		Per tenir farina, buides
4	Rebost	GERRES 3	Mitjanes		Per tenir farina, buides
4	Rebost	GERRES 4	Petites		Per tenir farina
4	Rebost	GERRA		Enserpellada, amb una cullera de ferro per treure oli	Oliera, buida
4	Rebost	GERRES 2		Enserpellades	Una amb tonyina salada L'altra amb bonítol
4	Escriptori	GERRA			Plena d'arena de salgar lletres
4	Celler	GERRES 6		Enserpellades	Olieres
4	Celler	GERRES 50		Enserpellades	Aptes per tenir oli, buides
5	Celler	GERRES 3		Enserpellades	
6	Botiga	GERRES 2			Olieres
8	Botiga	GERRES 3	De 5 quarters	Enserpellades	Olieres
9	Obrador	GERRES 2			Olieres
9	Cambra	GERRA			Oliera
9	—	GERRA			De tenir aigua
10	—	GERRES 3			Olieres
11	—	GERRES 5			Olieres, buides

12	Cambra	GERRES 2			Olieres, una buida l'altra mitja d'oli
13	—	GERRA			Oliera, amb dos quarteres d'oli
17	Cambra	GERRA	Gran	Enserpellada	Oliera, amb 8 quarteres d'oli
17	Botiga	GERRES 2			Olieres, buides
18	—	GERRA			Oliera
18	—	GERRA			Amb oli
19	Rebotiga	GERRA			Oliera buida
20	—	GERRA			De tenir oli
20	—	GERRA		Trencada	
21	—	GERRA	Gran		De tenir oli
21	—	GERRA (ALGERRA)		Amb broc	Oliera
16	—	GERRES 2			Olieres
16	—	GERRA		Obesa	
4	Rebost	GERRETA	Petita		Hi ha una mica de màstec
4	Rebost	GERRETA	Petita		Per tenir olives
4	Rebost	GERRETA	Petita		Per tenir lleixiu
9	—	GERRETA			
16	—	GERRETA			D'oli
22	Dins cofre	GERRETA			Amb una mica d'oli
5	—	GREIXONERA			
20	—	GREIXONERA			
21	—	GREIXONERA			
10	Cambra 1	GRESALS 6		De Màlica	
10	Cambra 2	GRESALS 6		De Màlica	
11	—	GRESALS 6		De Màlica	
11	—	GRESALS 18		De Màlica	
12	—	GRESALS			
19	Cambra	GRESALS 2		De Màlica	
19	Cuina	GRESALETES 6		De València	
21	—	GRESALETES 7		De Màlica	
21	—	GRESALETES 2	Petits	De Màlica	
21	—	GRESOL		De ferro amb cullera de terra	
4	Rebost	LLAVADOR DE MANS		Amb cinc acantirets, tot de terra	
16	—	LLAVADOR DE MANS		Verd	

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
12	Menjador	LLAVAMANS			
16	—	LLAVAMANS			
10	Cuina	LLIBRELLS 3		Dos de verds i un de blanc	
11	—	LLIBRELLS 2		Obra de Màlica	
19	Porxo	LLIBRELL		De València	
19	Cuina	LLIBRELLS 2			
16	—	LLIBRELL			
21	—	LLIBRELL		Trencat	
22	Entrada	LLIBRELLS 2			
22	Entrada	LLIBRELL	Gran		De mesurar vi
22	Entrada	LLIBRELL		Cap fes	De mesurar vi
16	Cambra	LLUMS 3			
5	—	LLUMANERS 2		De ferro amb cullera de terra	
11	—	LLUMANERS 5		De ferro amb cullera de terra	
21	—	LLUMANER	Petit	Amb la gresola de terra	
10	Terrat	MESURES			
11	—	MESURES			
6	Menjador	MORTER			
8	Cuina	MORTER		Envernissat de verd	
20	—	MORTERS 2			
17	Cuina	MORTER			Estan dins d'una caixa per portar sucre, amb deu pots d'escolar el sucre
4	Porxo	MOTLLE DE PA DE SUCRE 5			
2	Cambra	OLLA			Apte «per eixir a cambra»
3	Cuina	OLLES (algunes)			
4	Rebost	OLLA	Petita		Mitja de pega
5	Cuina	OLLES 3			
6	Menjador	OLLES 3			
9	—	OLLA		Trencada	

9	—	OLLES (algunes)		
9	Cuina	OLLES 4		
10	Cuina	OLLES 4		
16	—	OLLES 4		
17	Porxo	OLLA	Gran	
17	Cuina	OLLES 3		
18	—	OLLES 4		
19	Botiga	OLLA	De dos diners	Plena de lli d'Alexandria pentinat
19	Cuina	OLLES 2		
19	Cambreta	OLLES (algunes)		Entre senceres i trencades
20	—	OLLA	Gran	
20	—	OLLES 3		
20	—	OLLA	Petita	
21	—	OLLA		
21	—	OLLA		Negre
21	—	OLLES 2	Petites	
21	—	OLLA		Amb una setra de terra de treure vi
9	—	OLLISA (o SERVIDORA)		Trencada
9	—	OLLETES 2		Amb vernís
22	—	OLLETES 3		
1	Cambra	PER		
11	—	PER		Apte per a fer bugada
16	—	PEROLES 2	Una de gran, una de petita	
3	Celler	PIMENTERES 2	Una de gran, una de petita	Buides
3	Celler	PIMENTERES 3		Velles
4	Celler	PIMENTERES 2		Verdes
5	Celler	PIMENTERES 3		
9	—	PIMENTERES 2	Una de gran, una de petita	Aptes a tenir vi
9	Menjador	PIMENTERA		
9	—	PIMENTERA	D'unes dues quarteres	
10	Celler	PIMENTERES 2	Una de petita una de mitjana	
11	Celler	PIMENTERA	Petita	Envernissada de verd
11	Celler	PIMENTERES 4	Dues de grans	Envernissades de verd
12	Celler	PIMENTERA		
15	—	PITXER		D'obra de València
22	Dins cofre	PLAT	Gran	De Màlica

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
22	Porxo	PLATS 2		De Màlica	
22	Entrada	PLATS 3			
19	Cuina	PLATS 6		De València	
21	—	PLATS 4		De Màlica	
23	—	PLATS	Petits	De Màlica	
23	Cuina	PLATS 2		De Màlica	Estaven penjats a la paret
22	Dins caixa	POAL		Trencat	Amb una mica de guixes
22	—	POAL		De terra verda	
19	Celler	POTS 20		De poc valor	
3	Cambra, marfa	POTS (alguns)			Amb olis i amb aigües
4	Menjador, cofre	POT			Amb pomes confits
4	Menjador, cofre	POT		Domasquí, cobert de vergues	
4	Menjador, cofre	POT			Amb gingebre verd
4	Rebost	POTS	Grans	Obra de València	Amb ametlles confits
4	Porxo	POTS 10			Per escolar sucre
4	Armari	POT	Petit	Domasquí	Amb ametlles confits
4	Armari	POT			Ple de carabassat
4	Armari	POTS 2		Un cobert de vergues	Amb una mica de carabassat a cada un
4	Armari	POT		Cobert de vergues	Ple de gingebre verd
4	Armari	POT			Ple de xarop de robes
4	Armari	POT		Cobert de vergues	Ple de mirabolans
4	Armari	POT	Petit		Amb una mica de carabassat
4	Armari	POT		Violat	Amb una mica de mirabolans
4	Armari	POT			Amb una mica de gengibre verd
4	Armari	POT			Ple de llimonada
4	Armari	POT			Buit
4	Armari	POT	Gran	Enserpellat de verga	Amb una mica de xarop de sucre
4	Armari	POTS 10	Entre grans i petits		Buits
4	Armari	POTS 3		Enserpellats de verga	Buits
6	Recambra	POTS 2		De Màlica	
8	Menjador, armari	POTS 6		Domasquins	Buits

9	—	POTS 2			
10	Cuina	POT		Amb coberta de vimets	
10	Cambra	POT		Blau	
11	—	POTS 2			
11	—	POTS 2		Cobert de vimets	
16	—	POT		Domasquí	
5	Pati	RAJOLES 400 (REIOLES)			
5	Cambra	REFREDADOR			
12	Cuina	REFREDADOR			
4	Menjador	SALERS 2		De Màlica	
12	Cambra	SALSERA			
4	Menjador	SERVIDORA	Gran	De Màlica	
11	Dins arquibanc	SERVIDORA		De Màlica	
12	Rebost	SERVIDORA		Negre	
12	Cambra	SERVIDORA		Negre	
15	—	SERVIDORES (algunes)	Grans	De València	
10	Cuina	SELLONS 2			
17	Cuina	SELLÓ			
9	Menjador	SETRA (CETRA)			
11	—	SETRA			Amb un llibrell
12	Cuina	SETRA			Oliera
14	—	SETRA	Petita		Apte per mesurar vi
21	—	SETRES		De Màlica	
10	Cuina	SETRILL			Apte per tenir oli
12	Rebost	SETRILLA			Oliera
4	Rebost	SETRILLA (CETRILLA)	Mitjana		Per tenir oli
4	Rebost	SETRILLA		Enserpellada	Per tenir oli
4	Rebost	SETRILLA	Petita	No enserpellada	Per tenir oli
3	Dins cossi	TALLADORS 2	Grans		
3	Dins cossi	TALLADORS 11	Petitets		
4	Cambra	TALLADOR			Amb una mica de mel rosat
4	Menjador	TALLADORS 10	Mitjans		
4	Rebost	TALLADOR			
4	Rebost	TALLADORS 12	Mitjans	Estesos, obra de València	
4	Rebost	TALLADORS 8	Petits	Obra de València	
4	Rebost	TALLADORS 4	Petits	Obra de Barcelona	
8	Rebost	TALLADORS (alguns)	Petitets	Obra de Màlica	

<i>Sig.</i>	<i>Lloc</i>	<i>Peces que consta que són de terra</i>	<i>Mida</i>	<i>Descripció</i>	<i>Utilitat</i>
9	—	TALLADORS 9			
10	Cambra, armari	TALLADORS 2	Grans	Obra de Màlica	
10	Cambra, caixa	TALLADORS 2		Blancs	
10	Cambra, caixa	TALLADORS 2	Grans	De Màlica	
10	Cuina	TALLADORS 2	Grans		
11	—	TALLADORS 8	Grans	De Màlica	
11	—	TALLADORS 6		De Màlica	
11	—	TALLADORS 4	2 grans, 2 mitjans	De Màlica	
12	Cuina, post	TALLADORS (alguns)			
15	—	TALLADORS (alguns)		De València	
16	Cuina	TALLADORS 4			
16	Cuina	TALLADORS 4	Mitjans		
17	Cuina	TALLADORS 2			
20	—	TALLADOR		De Màlica	
21	—	TALLADORS 2		Obra de Màlica	
21	—	TALLADOR	Petit	Obra de la terra	
21	—	TALLADORS 7		De poc valor	
14	—	TALLADOR	Gran		
14	—	TALLADORET	Mitjà		
11	—	TENALLES 7		De poc valor, trencades	
22	Dins caixa	TINTER			
11	—	TRAMOSTERA			
19	Menjador	TUDONERA		De València	
22	Porxo, dins cove	TUDONERES (algunes)			
4	Menjador	FRASQUES (alguns)			
6	Menjador	FRASQUES (alguns)			
9	—	FRASQUES (alguns)			
2	—	PECES 2		De Màlica	Aptes a donar aigua als llavadors de mans
9	—	PECES 12		De Màlica	

Signatura (sig.)

1. Inventari i encant dels béns de Berenguer Abella, esmolet, al carrer de Sant Cugat del Rec, any 1388. Publicat a «Cuadernos de Historia Econó-

mica de Catalunya», XV. Barcelona 1976, pàgs. 9-49.

2. Inventari dels béns de Pere Girgós, ciutadà; hem citat només les peces que estaven a la casa del carrer de Regomir, ja que l'altra està fora de Barcelona; any 1389. Publicat al «Botlletí de la Real Academia de Bonaes Lletres de Barcelona», 13, 1928, pàgs. 306-316 i 348-395.
3. Inventari dels béns de Joan Llull, ciutadà, al Born (és incomplet), any 1390. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), inventaris, caixa 1.
4. Inventari dels béns de Guillem Ferrer, mercader, al carrer Lledó, any 1398. Publicat a «Cuadernos de Historia Económica de Catalunya», Barcelona, segon trimestre del curs 1969-70, pàgs. 9-112.
5. Inventari dels béns de Berenguer Ses Deus, mercader, al carrer Durfort, any 1398. AHCB, inventaris, caixa 1.
6. Inventari dels béns de Pere Salelles, mercader, al Pont d'en Arrover, any 1400. AHCB, inventaris, caixa 2.
7. Inventari dels béns d'Elisenda, muller de Pere Oliver, patró de nau (incomplet), any 1401. AHCB, inventaris, caixa 2.
8. Inventari dels béns de Pere Rovira, mercader, al carrer de na Saga (trencat), any 1401. AHCB, inventaris, caixa 2.
9. Inventari i encant dels béns de Bernat Roig, celler, any 1404. AHCB, inventaris, caixa 3.
10. Inventari dels béns de Pere Ses Deus (és el pare de Bernat sig. 5), mercader, al carrer del Mar, any 1405. AHCB, inventaris, caixa 3.
11. Inventari i encant dels béns de Pericó Ses Deus (és fill de Bernat i net de Pere), mercader, al carrer Durfort, any 1406. AHCB, inventaris, caixa 3.
12. Inventari i encant dels béns de Francesc Riba, hostaler, al carrer Portaferrixa, any 1408. AHCB, inventaris, caixa 3.
13. Inventari dels béns de Pere Taverner, Pellícer, incomplet, any 1408. AHCB, inventaris, caixa 3.
14. Inventari dels béns de Francesc de Bonasisa (és incomplet), al carrer Mitjà de Sant Pere, any 1409. AHCB, inventaris, caixa 1.
15. Inventari dels béns de Ramon Palau (és incomplet), any 1410. AHCB, inventaris, caixa 3.
16. Inventari i encant dels béns de Bernat Mora, espaser, al carrer del Mar, any 1412. AHCB, inventaris, caixa 3.
17. Inventari dels béns d'Amada muller de Francesc Morató, racional (és incomplet). AHCB, inventaris, caixa 2.
18. Encant dels béns d'Alamanda (incomplet). AHCB, inventaris, caixa 2.
19. Inventari dels béns d'una rica mercera d'avençat el segle xv. AHCB, inventaris, caixa 3. (Hi manca la primera pàgina.)
20. Encant anònim del segle xv. AHCB, inventaris, caixa 2.
21. Encant incomplet, no sabem amb certesa si és de Barcelona ja que hi figuren uns testimonis de Santa Coloma AHCB, inventaris, caixa 2.
22. Inventari dels béns de Jaume Roig (incomplet, sense data, amb lletra del xv), al carrer del Carme. AHCB, inventaris, caixa 1.
23. Inventari molt incomplet al carrer del Bonaire potser de la casa d'un Gualbes, perquè hi ha l'escut a la paret. AHCB, inventaris, caixa 3.